

Inspel till Översyn av karens och sjuklön Dir. 2022:23

Frågan om karenstid i sjukförsäkringssystemet för studenter har precis som frågan om deltidssjukskrivning varit aktuell i flera tidigare utredningar.¹ SFS anser att det är angeläget att komma till beslut och ser därför mycket positivt på utredningens övervägande om att inkludera studerande som undersökt grupp i fråga om karens och sjuklön. Detta är ett inspel med underlag som beskriver problembilden och de lösningar SFS anser vara nödvändiga. Inspelet följer av ett tidigare muntligt möte med utredningen där även Sacos studentråd närvarande. Här lyftes även SFS åsikter fram till utredningen.

Karenstid för studerande

Psykisk ohälsa är ett utbrett problem i studentgruppen. Studenter lider i högre utsträckning än jämnåriga yrkesverksamma av psykisk ohälsa. Trygghetssystemen som omfattar studenter är bristfälliga. Karenstiden för studenter är idag 30 dagar. Först efter 30 dagar kan CSN skriva av studielånet. Då behöver studenten först ha sjukanmält sig till försäkringskassan. De 30 dagars karenstid är betydligt längre tid än vad arbetstagare har. Det bör dock påpekas att karenstiden inom sjukförsäkringssystemet för studenter inte fungerar på samma sätt som karenstiden för arbetstagare. Anledningen till detta är att ersättning i form av studiemedel fortfarande betalas under karenspan. Karensdagarna är dock inte befriade från återbetalningsskyldighet. Det innebär att studenten bekostar de 30 första dagarna av sin sjukdomstid med studiemedel.

Konsekvenser för en student som är sjuk är dock inte nödvändigtvis densamma som för en arbetande. Korta sjukperioder påverkar oftast inte studierna något avsevärt eller att den studerande blir försenad i sina studier. Därför är det tänkbart att det inte är rimligt att studerandes karenstid bör likställas med yrkesverksammas karensavdrag. Det är dock anmärkningsvärt att studerande är en av de samhällsgrupper med minst ekonomiska marginaler. Att en sådan grupp samtidigt ska ta en ovanligt stor självrisk, det vill säga kostnad, för sin egen sjukdomstid låter som en omvänd logik. Denna ökade kostnad är inte något som studenten känner av direkt, utan blir angeläget när studielånet ska börja betalas tillbaka. Då har den studerande en merskuldsättning.

Därtill är det sätt som studierna fördröjs eller drabbas högst olika inom studentgruppen. Detta beror bland annat på vilken utbildning en läser, antalet obligatoriska moment och när sjukdomstiden infaller i relation till dessa.

¹ Exempelvis SOU 2009:28, SOU 2015:21, SOU 2018:9.

Tidigare utredningar har även pekat på liknande konsekvenser för studenter av 30 dagars karenstid:

En annan nackdel med den nuvarande karenstiden kan vara att en studerande kan bli försenad i sina studier även vid sjukperioder som är kortare än 31 dagar. Om sjukdomstiden exempelvis infaller vid ett provtillfälle, under en tentamensperiod eller i samband med en praktikperiod, kan den föranleda förseningar även om sjukperioden är förhållandevis kort. Den som tar lån kan i så fall behöva ta lån under längre tid och får därmed en högre studieskuld på grund av sin sjukdom. I dessa fall kompenserar inte det nuvarande regelverket för de skador som uppstår.²

Vi vet sedan innan att många studenter avstår från att sjukanmäla sig. Enligt en enkätstudie genomförd av CSN 2015 var det sex procent av studiemedelstagarna som angav att de hade varit sjuka på heltid i minst en vecka under vårterminen 2015. Det är dessa som omfattas av sjukförsäkringen inom studiemedelssystemet. Av dessa var det enligt samma enkätundersökning bara drygt var fjärde som anmälde sin sjukdom till Försäkringskassan. Det är alltså många som inte anmäler sin sjukdom fastän det skulle kunna gynna dem. Huvudskälen för att inte anmäla var att de inte kände till att de kunde anmäla sjukdomen (41 procent) och att de inte såg någon anledning att anmäla sjukdomen (28 procent).

Studerande och sjuklön

För förvärvsarbetande betalar arbetsgivaren en sjuklön för den anställda under de första 14 dagarna av sjukdom. Det görs även ett karensavdrag (tidigare kallat karensdag), som utgör 20 procent av sjuklönen under en genomsnittlig arbetsvecka. Lärosätet där studenten studerar är inte en arbetsgivare och har inget sådant ansvar. För studenten som blir sjuk är "motsvarigheten" till sjuklön att få studiemedlet avskrivet.

Däremot är det vanligt att studenter arbetar vid sidan om studierna, och/eller under sommarmånaderna. Om man då kommer upp i en inkomst över 11 300 kr om året, kan också studenten ha rätt till sjukpenning för den tid som den förvärvsarbetar. Detta handläggs då av Försäkringskassan. Det handlar dock ofta om marginella nivåer. Sjukpenningen är som mest 80% av ens lön. För de flesta studenter som har inkomst från extrajobb eller sommarjobb kommer man därmed upp i låga ersättningsnivåer från sjukpenningen. 2016 var andelen som inte arbetat under sina studier 17%, vilket vid tidpunkten var näst lägst bland EU-länderna.³ Här bör dock noteras att de 83% som har arbetat under sina studier, även inbegriper de som gjort praktik under utbildningen vilket oftast är obetald och bekostas med studiemedel.

SFS förespråkar förkortad karenstid

Flera tidigare statliga utredningar har föreslagit formen för hur en förkortad karenstid för studerande kan införas. SFS ser därmed att tillräckligt med kunskap och information finns, men att en inkludering av studerandeperspektivet i denna utredning kan innebära en nytändning för frågan. Under pandemin blev de bristfälliga skyddsneten för studenter tydliga, och det är viktigt att dessa åtgärdas.

² s. 94, SOU 2018:9.

³ SCB, *Vanligt att arbeta under studierna i Sverige*, 2018 <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/vanligt-att-arbeta-under-studierna-i-sverige/> (hämtad 2022-11-01). Statistik baserad på Arbetskraftsundersökningarna (AKU) Tema: ungas situation på arbetsmarknaden 2016.

SFS anser att karenstiden för studenter bör förkortas. Då kan fler studenter rehabiliteras tillbaka till studier, istället för att hamna i en sjukdomsspiral som resulterar i onödigt lidande och ekonomisk utsatthet. Tidigare utredningar har menat att nuvarande karenstid inte är ändamålsenlig. SFS förespråkar därför en förkortning av karenstiden från 30 till 7 dagar.

Den långa karenstiden är problematisk av flera anledningar och det finns positiva effekter av att genomföra en sänkning till 7 dagar. En sänkning av karenstiden skulle stärka sjukförsäkringens legitimitet. Den idag långa karenstiden gör att studenter ofta låter bli att sjukskriva sig eller väntar med att sjukskriva sig, eftersom de inte räknar med att vara sjuka i över en månad. Det kan få negativa konsekvenser för studenten om den inte sjukanmäler sig i tid. Om karenstiden var 7 dagar skulle systemets träffsäkerhet öka i och med att fler studenter skulle ges incitament att sjukskriva sig. Färre studenter skulle också utebli från föreläsningar och examination utan förklaring. Det skulle kunna bli lättare att identifiera och stödja studenter som har varit sjuka att komma ikapp i sina studier när de tillfrisknat. En kortare karenstid skulle också minska pressen på studenter som är, eller som har varit sjuka, att hinna med sina studier.

SFS menar att en student aldrig ska vara tvingad att lämna sina studier till följd av otillräckliga trygghetssystem. Då risken för detta är högre vid nuvarande regler om karenstid anser SFS att det finns goda skäl att sänka karenstiden.

Jacob Färnert
Vice ordförande
jacob.farnert@sfs.se
070-545 75 57

Amanda Beckman
Politisk sekreterare
amanda.beckman@sfs.se
076-544 01 09